

Eläketurvan vaihtoehdot ja mahdollisuudet ikääntyneelle työttömälle

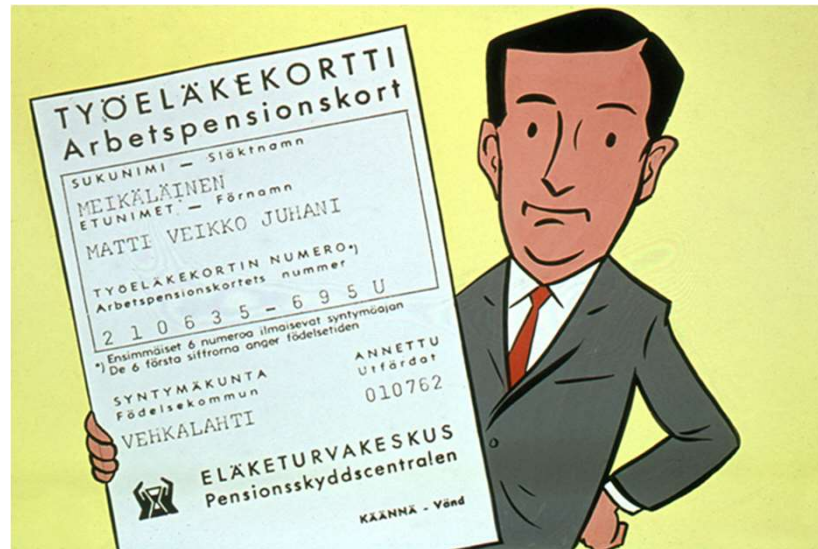
Kimmo Kontio

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

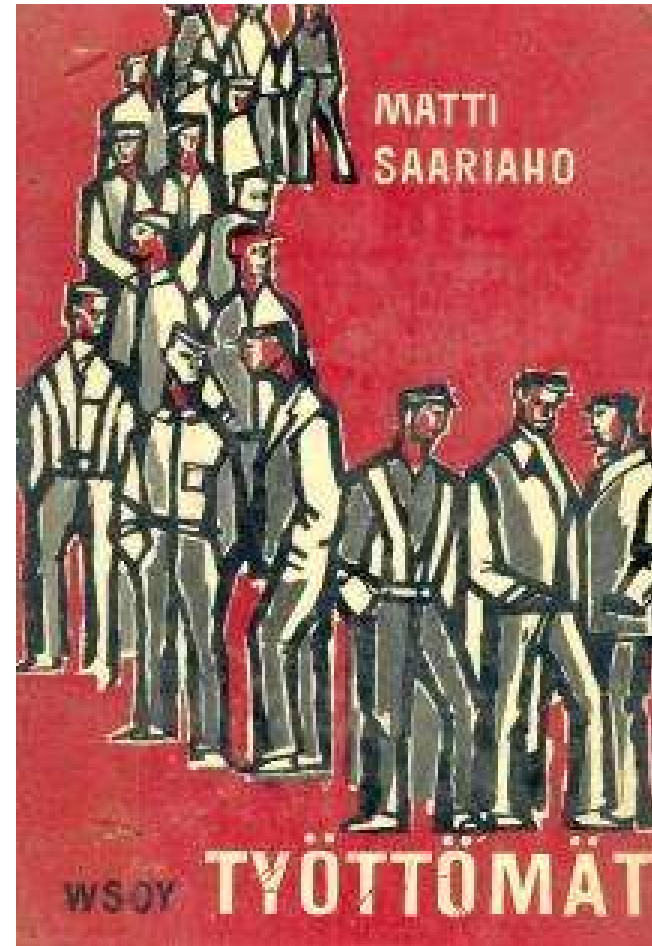
Esityksen sisältö

- Taustaa:
Työttömyys ja
työeläke
- Ikääntynen
työttömyysturva ja
eläke
- Uusia mahdollisuuksia
parantaa toimeentuloa
- Työeläkkeen
kertymisen periaatteet
ja pohdintaa

Taustaa: Työttömyys ja työeläke (1)

- Ennen työeläkettä ikääntyvän oli usein koitettava sinnitellä työssä niin kauan kuin pystyi
- Hyvä kaunokirjallinen kuvaus on tästä **Matti Saariahon** yhteiskunnallinen romaani **Työttömät** (1960), joka kyllä palkittiin omana aikanaan, mutta on sittemmin unohdettu
- Kirjassa kyllä käsitellään kirjoittamisaikoihin etujärjestöveitoisesti säädettyä lakia yleisestä työttömyysturvasta
- ”Työttömät” olisi soveltunut työttömyysturvan valmistelun ja eläkekomitean mietinnön liitteeksi

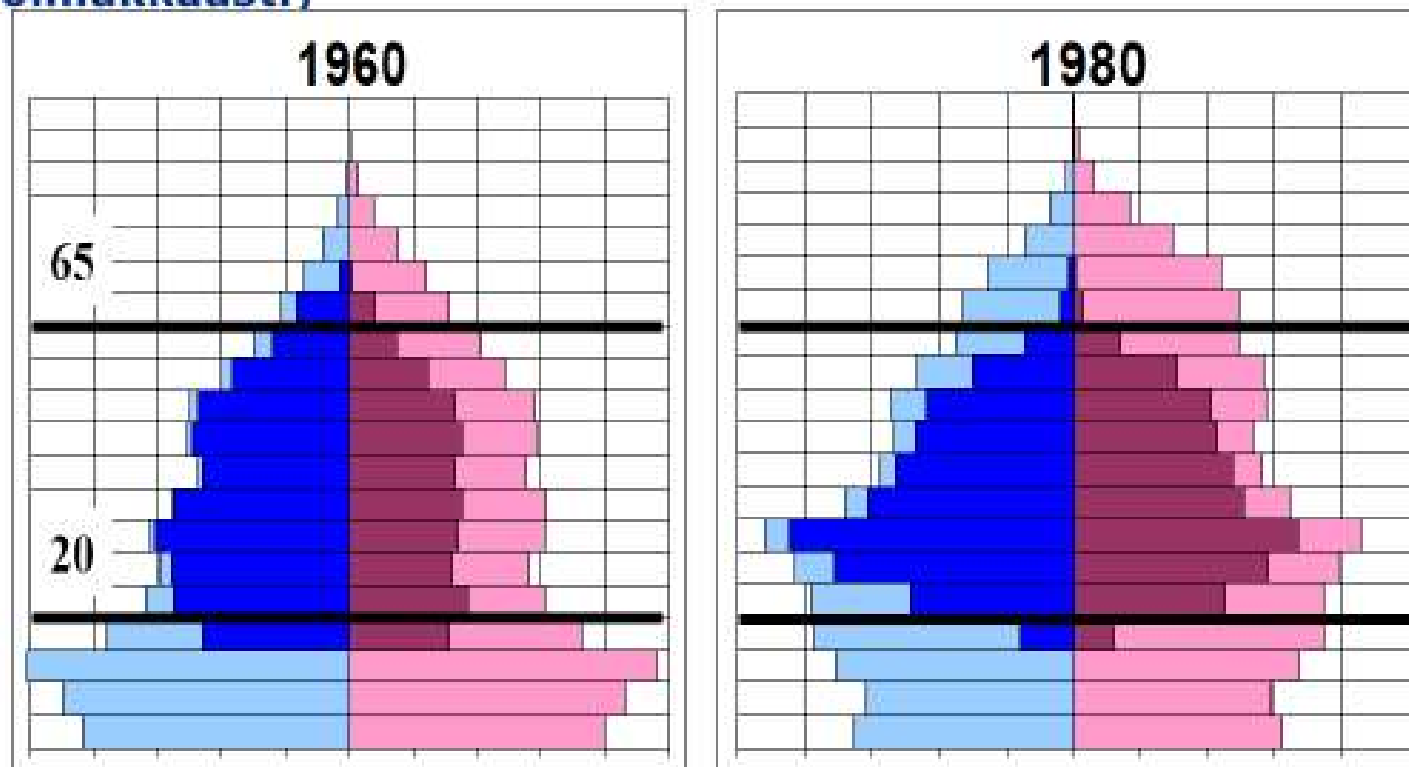

Taustaa: Työttömyys ja työeläke (2)

- Vaikka ensimmäiseksi työeläke-etuihin tulivat vanhuus- ja työkyvyttömyyseläke, kun TEL- ja LEL-laki astuivat voimaan 1962, ja vanhimat yli 55-vuotiaat oli rajattu aluksi työeläkkeen ulkopuolelle, työeläke oli keino hoitaa ikääntyvien turvaa ja tehostaa työ- ja talouselämää
- ”Vanhenevat työntekijät olivat nuorempien tiellä työelämässä ja he ansaitsivat kunniallisen tavan siirtyä pois työelämästä” (professori Hannu Soikkanen 2002) ks. seuraava dia
- Tavoitteeksi uudenaikainen, tuottava ja turvallinen elinkeinoelämä ja työeläkemaksujen takaisinlainauksesta pääomaa investointeihin

Väestöpyramidi muuttuu – Suomen nopea kehitys jälkiteolliseksi koulutusyhteiskunnaksi (työssäkäyvät tummennettuna, naisten (oikealla) palkkatyö yleistyi voimakkaasti)

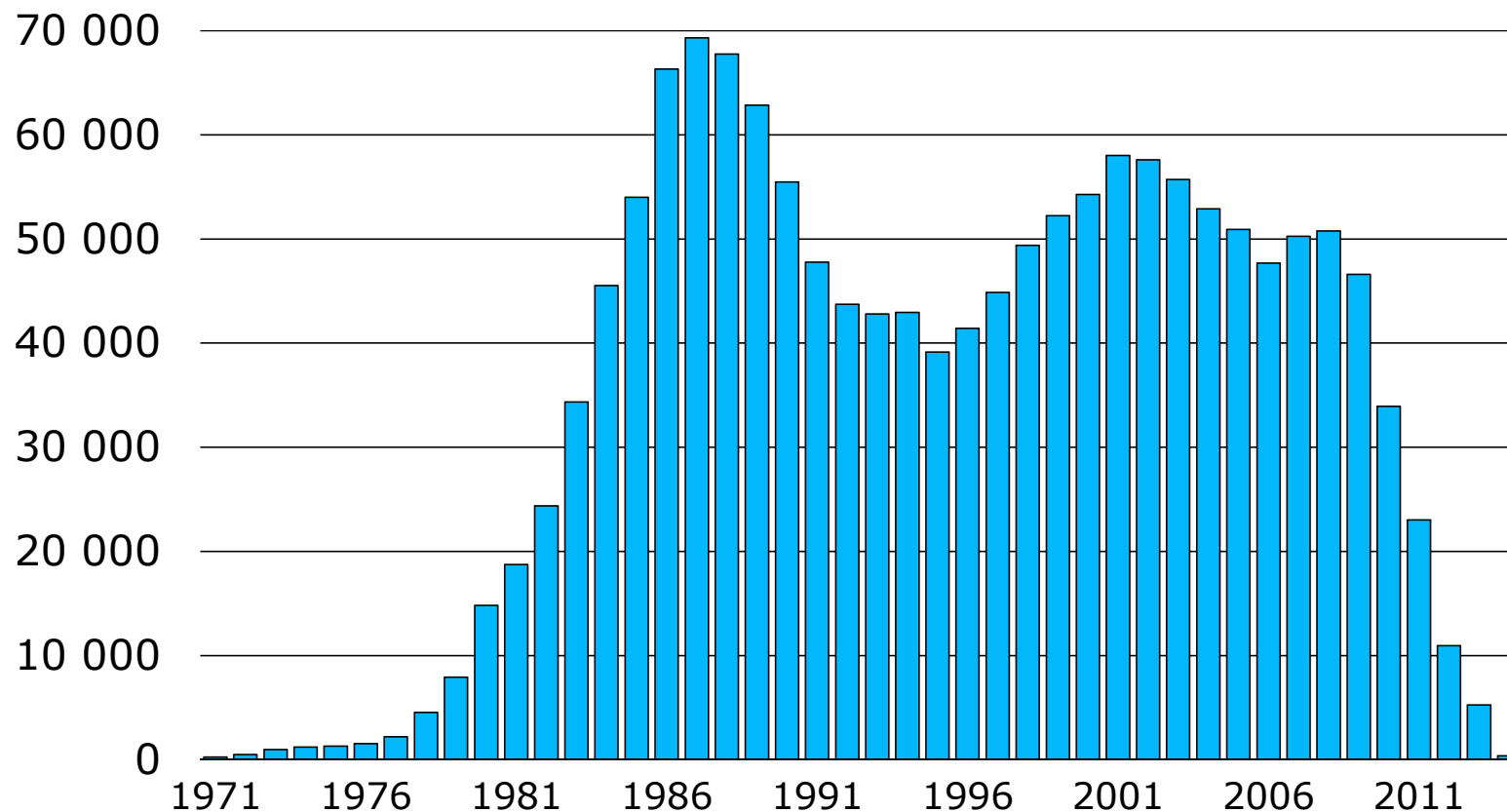
Taustaa: Työttömyys ja työeläke (4)

- Työttömyyseläke mukana ja vaikuttamassa eläke-etuuksissa vuodesta 1971 – 2010-luvulle
- Säädettiin osana UKK-sopimuksen sosiaali-pakettia
  - Vaikutteita Saksasta ja Ruotsista, joissa ikääntyneiden heikentynyttä työmarkkina-asemaa oli otettu huomioon eläketurvassa
- Alkuvuosina 60 vuoden ikäraja piti etuuden suosion vähäisenä
- Ikärajojen alennus tilapäisesti 58 ja sitten 55 vuoteen yhdessä työmarkkinoiden rakennemuutoksen kanssa kasvatti työttömyyseläkkeelle siirtyvien määrää (ks. seuraava dia)
  - Toimi etenkin suuryritysten saneerauskeinona
- Yhteisesti kustannetut työttömyyseläkkeet keino vähentää yrityksen omia työvoimakustannuksia
  - Työttömyyseläke saattoi välillisesti heikentää toimeentuloa

Työttömyyseläkkeensaajat vuosina 1971–2014

Henkilöä

Kuvion lukuihin sisältyvät kaikki työ- ja/tai kansaneläkejärjestelmästä työttömyyseläkettä saaneet.

Taustaa: Työttömyys ja työeläke (6)

- Yksilöllinen varhaiseläke ja 1980-luvun lopun nousukausi vähensi työttömyyseläkkeitä
- 90-luvun alun jättilama myötä työttömyyseläkkeiden määrä kääntyi taas jyrkkään nousuun
  - Todellisuudessa tuolloinen yli puolen miljoonan ihmisen työttömyys kosketti kyllä kaikkia ikäluokkia, mutta ikääntyneet eivät vain enää kyenneet työllistymään uudelleen, kuten nuoremmat
- Työttömyyseläkkeen ehtoihin vuosi vuodelta tiukennuksia, kunnes eläkeuudistus 2005 lakkautti työttömyyseläkkeen asteittain kokonaan
  - Työttömyyseläkkeeseen ei enää oikeutta 1950 ja sen jälkeen syntyneillä
- Tämän jälkeen ikääntyneiden työttömien turva pääosin työttömyysetuuksin ns. työttömyysputki
  - Lisäksi erillissäädöksiä laman kovimmin kohtelemille

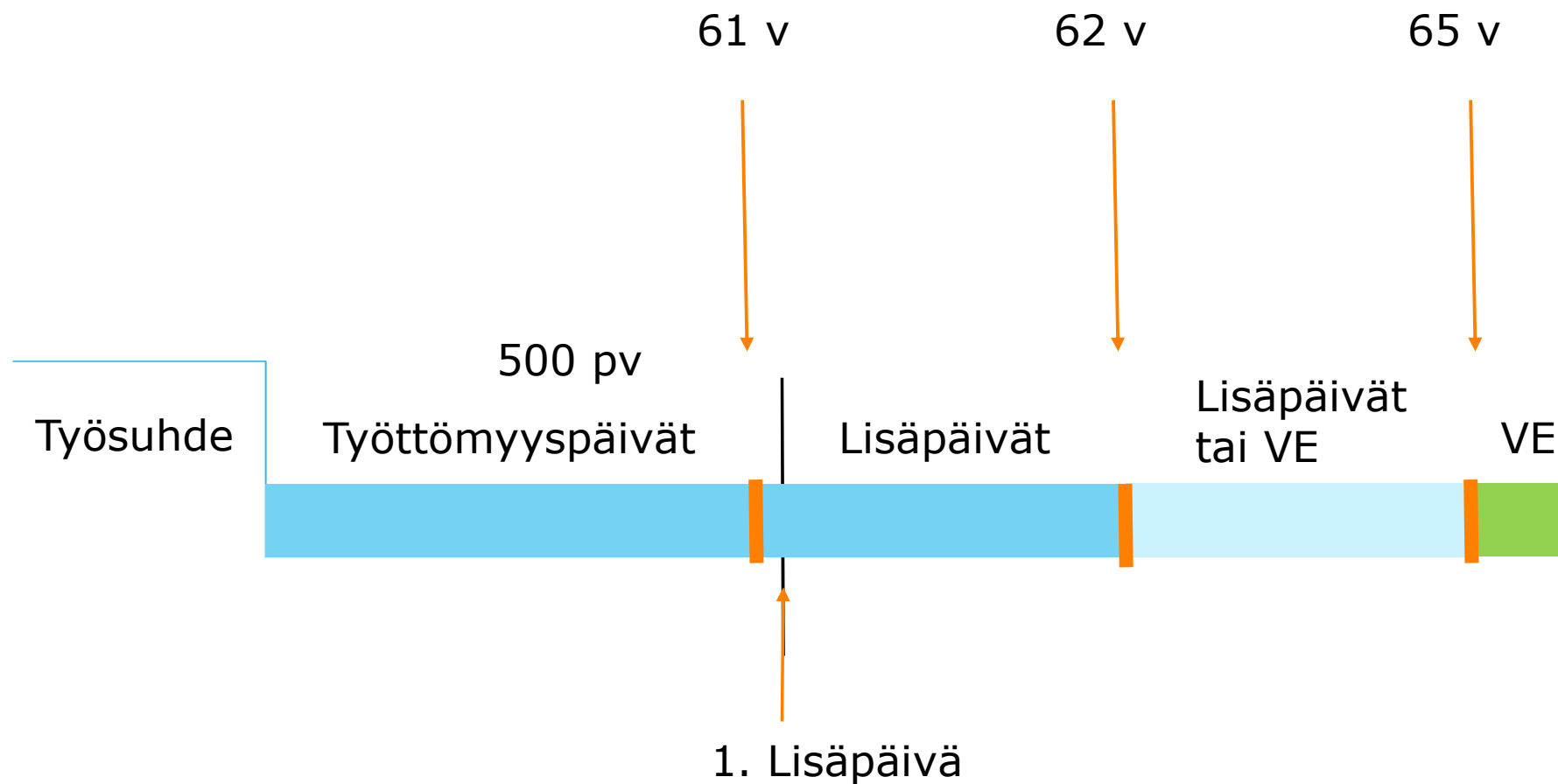
Ikääntynen työttömyysturva ja eläke (1)

Oikeus vanhuuseläkkeeseen, kun henkilö saa työttömyysturvan lisäpäivärahaa

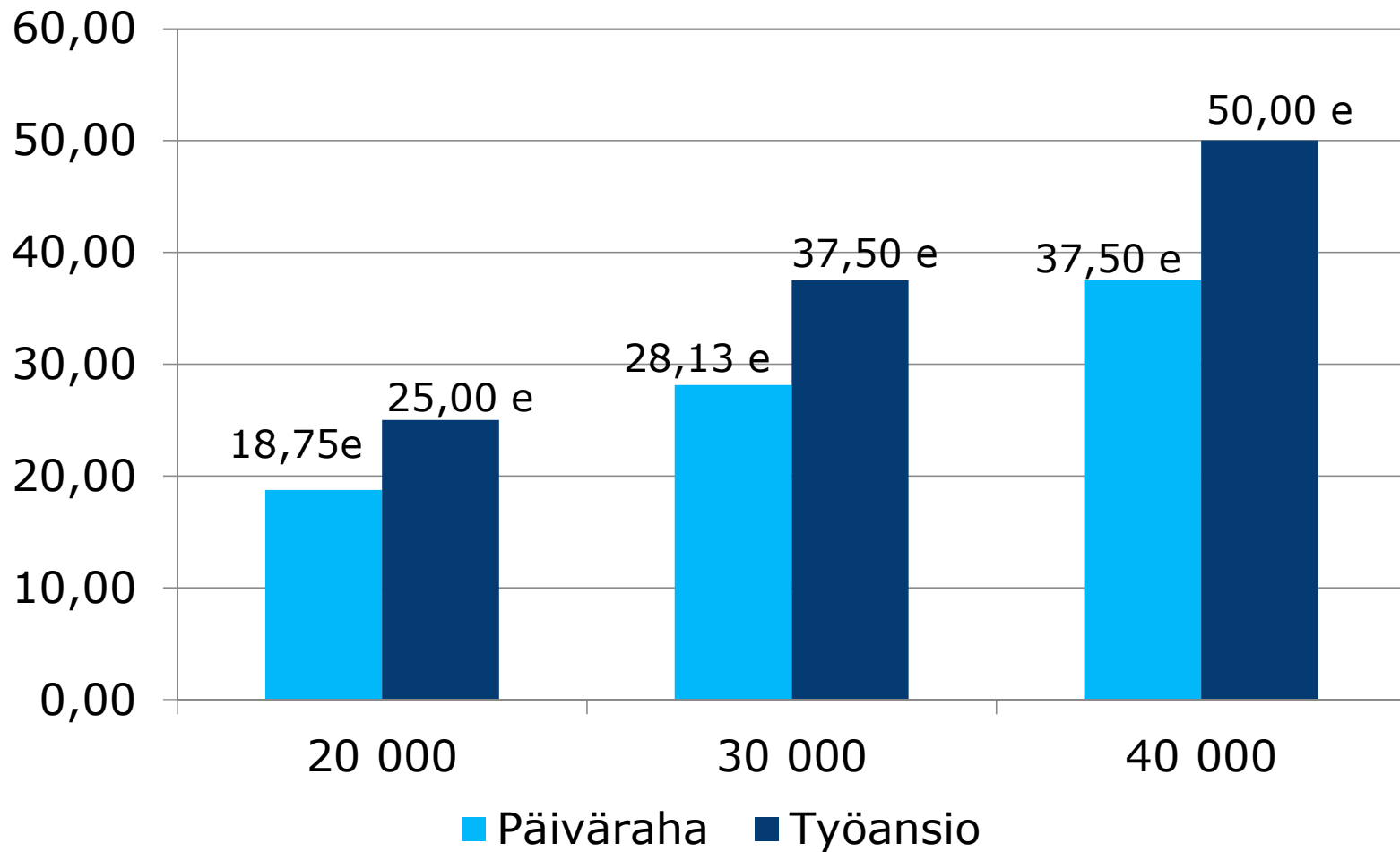
- Vuonna 1957 tai sitä ennen syntyneellä työttömällä työntekijällä on oikeus saada vanhuuseläke vähentämättömänä 62 vuoden iässä, jos hän saa työttömyysturvalain mukaista lisäpäivärahaa (ks. seuraava kaavio
  - Saanut työttömyyspäivärahaa lisäpäiviltä vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden aikana, yksikin päivä riittää
  - Työntekijällä oikeus valita siirtykö vanhuuseläkkeelle tai jatkaako työttömyyspäivärahalla
- Eläkettä ei myönnetä takautuvasti
  - Hakemuksessa tarvitaan todistus lisäpäivistä
- Ansiosidonnainen työttömyysturva heikentää, vaikkakaan ei katkaisi työeläkekertymää (ks. kaavio Työeläkkeen kertyminen)

Ikääntynen työttömyysturva ja eläke (2) Työttömyysturva 1957 syntyneillä

Työeläkkeen kertyminen ansiosidonnaisesta päivärahasta ja työansioista yhden vuoden ajalta

Uusia mahdollisuuksia parantaa toimeentuloa

Uusia mahdollisuuksia parantaa toimeentuloa (1)

Osittainen varhennettu vanhuuseläke (OVE)

- Alaikäraja
  - 61 vuotta, 1963 ja sitä ennen syntyneillä
  - tulevaisuudessa: seuraa alinta vanhuus-eläkeikää, oikeus 3 vuotta ennen alinta vanhuuseläkeikää
- Oman valinnan mukaan 25 tai 50 % karttuneesta eläketurvasta
  - määrää vähennetään pysyvästi varhennusvähennyksellä 0,4 %/kk tai korotetaan lykkäyskorotuksella 0,4 %/kk, riippuen missä iässä eläkkeen valitsee (ks. seuraava dia)
  - eläkkeen prosenttiosuutta voi muuttaa kerran (25% -> 50%)
- Eläkkeen aikana voi työskennellä
  - ansioita ja työaikaa ei valvota
  - ei vaikuta ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan määrään
- Vain työeläkejärjestelmän etuus

Esimerkki OVE:sta

- Olet syntynyt kesäkuussa 1957, ikäluokkasi alin eläkeikä on 63 v 9 kk, jonka täytät maaliskuussa vuonna 2021.
  - Jäät OVE:lle 1.7.2018 täytettyäsi 61 vuotta.
  - Ajanjakso 1.7.2018–30.3.2021 on 33 kuukautta, joten varhennusvähennys on: $33 \text{ kk} \times 0,4 \% = 13,2 \%$.
- 31.12.2017 karttuneen eläkkeesi määrä on 1 500 e/kk.
Nostat eläkkeestäsi 50 %.
- OVE : $1\ 500 \text{ e} - (1\ 500 \text{ e} \times 50 \%) - (750 \text{ euroa} \times 13,2 \%) = 651 \text{ euroa/kk}$
  - Lopullinen eläkkeesi on 99 euroa kuukaudessa pienempi.

Uusia mahdollisuuksia parantaa toimeentuloa (3)

Osittainen varhennettu vanhuuseläke OVE

- Työn ja eläkkeen **yhdistelmä verotuksellisesti edullisin**
  - Silloin voi hyötyä työhön ja eläkkeeseen kuuluvista vähennyksistä yhtäaikaisesti
- OVE:n suhde **työttömyysturvaan**
  - Ei estävä etuus, ei vähentävä etuus, työttömyysturva määräytyy normaalisti.
  - Lykkäyskorotusta vanhuuseläkkeeseen ei saa vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen yhtä aikaa työttömyysturvan kanssa.
- **Sairausvakuutuksen** päiväraha lasketaan eläkkeellä oloaikana ansaittujen tulojen perusteella. **Muutosta mietitään!**
- **Tapaturmavakuutuksen** tapaturmakorvausta maksetaan rinnakkain OVE:n kanssa vanhuuseläkeikään saakka.

OVE:n suhdetta muuhun sosiaalivakuutukseen selvitetään!

Uusia mahdollisuuksia parantaa toimeentuloa (4) Sairauteen perustuva työuraeläke

Edellytykset:

- Alaikäraja 63 vuotta
  - ensimmäiset eläkkeet alkavat vuonna 2018
- Fyysisesti tai psyykkisesti raskas 38 vuoden työura
  - edellyttää päätoimista työskentelyä
- Työkyky on heikentynyt
  - lievempi työkyvyttömyysmääritelmä kuin työkyvyttömyyseläkkeessä
  - työn sisällöstä ja sen raskaudesta pyydetään lausuntoa työterveyshuolloilta ja työnantajalta
  - työkyvyttömyyden ei edellytetä johtuvan raskaasta työstä
- Eläkehakemuksen vireille tullessa raskas työ jatkuu tai sen päättymisestä on kulunut enintään vuosi

Rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttava työ

- Työ sisältää merkittävästi yhtä tai useampaa seuraavista tekijöistä
  - suurta lihasvoimaa edellyttäviä tai lihaksia pitkäkestoisesti kuormittavia työliikkeitä
  - hengitys- ja verenkiertoelimistön erityisen voimakasta kuormittumista
  - kuormittavia ja hankalia työasentoja
  - voimaa tai suurta nopeutta vaativia toistuvia työliikkeitä taikka työliikkeitä, jotka sisältävät samanaikaisesti käsien puristusta, kiertoa ja voimaa
  - työskentelyä erityisen vaativassa ja poikkeuksellista henkistä kuormitusta aiheuttavassa vuorovaikutteisessa työssä
  - työskentelyä jatkuvaa varuillaan oloa tai erityistä tarkkaavaisuutta edellyttävässä tehtävässä, jossa on korkea tapaturman tai onnettomuuden riski taikka ilmeinen väkivallan uhka.

Eläkkeen kertyminen (1)

- Vuoden 2017 alusta kertymää jo kolmella tavalla
  - Kulloinkin voimassa olevat työeläkelait vaikuttavat henkilön työeläkekertymään vain lakien voimassaoloajan
  - Nämä kaikki kertymät vaikuttavat omalta osaltaan aikanaan henkilölle maksettavaan eläkkeeseen esimerkiksi:
    - » Ansiotyö 1982 - 2004 jokaisen työsuhteen viimeiset vuodet
    - » Ansiotyö 2005 – 2016 Vuosiansiot ja ikäkohtainen kertymä-%
    - » 2017 lähtien muuten sama, mutta työntekijän maksu ei vähennä ja lykkäyskorotusta vanhuuseläkkeen alarajalta. Kertymäprosentti yhdenmukaistuu 1,5%
  - Eläkelait eivät muutu takautuvasti

Ikää kertyy, mutta elämä jatkuu

- Kaikki ikääntymisen vaikutukset eivät välttämättä kielteisiä
- Voi alkaa kysyä, onko meillä sosiaalisesti varaa ikääntyneiden työttömyyteen?
  - Työnteon ajoittuminen elinkaarella myöhentynyt – 55+ merkittävin työvoimareservi opiskelijoiden lisäksi
  - Toimintakykyisyys ja varallisuus kasvaa kaikissa väestö- ja ikäryhmissä, mutta eniten ikääntyvissä
  - Kunnat houkuttelevat eläkeläisiä asukkaiksi, eläkeläisten työvoimaan perustuvaa yritystoimintaa ja eläkelaiset kaupalle ja palveluille yhä tärkeämpi asiakasryhmä jne.
- **Kiitos mielenkiinnosta!**
Kimmo Kontio
- Eläketurvakeskus

